

Tysta områden i Sverige

Erfarenheter från en studie av Sveriges kommuner

Ljudmiljöcentrum
vid Lunds Universitet
www.ljudcentrum.lu.se

LUNDS
UNIVERSITET

Skånes Miljö- och hälsoskyddsförbund: Temadag om buller 22 oktober
Gunnar Cerwén, landskapsarkitekt, PhD, Aoyama Gakuin University, Tokyo / SLU Alnarp

Tysta områden i Sverige

Om studien

Bakgrund:

- EUs direktiv om buller från 2002 (END 2002/49/EC)
 - Hälsa
 - Förtätning och behov av tystnad
 - Stort allmänt intresse

Tysta områden i Sverige

Om studien

Syfte:

Att samla upp exempel och erfarenheter från olika kommuner, i Sverige såväl som utomlands. Samt; att uppmärksamma frågan och sammanställa kunskap och erfarenheter.

Tysta områden i Sverige

Om studien

Metoder:

- En enkät skickades ut till landets alla 290 kommuner. 208 svar kom in.
 - De initiativ som bedömdes vara intressanta följdes sedan upp i en mer utförlig enkät (25 svar).
- Studier av styrdokument, samtal med nyckelpersoner och uppföljande frågor.

Presentationens upplägg

I. Tysta områden: Kort historik och definitioner

II. Kartläggning av initiativ i Sverige

III. Erfarenheter från kommuner som kommit längre med frågan

IV. Avslutning: Trender, utmaningar och framåtblickar

Presentationens upplägg

I. Tysta områden: Kort historik och definitioner

II. Kartläggning av initiativ i Sverige

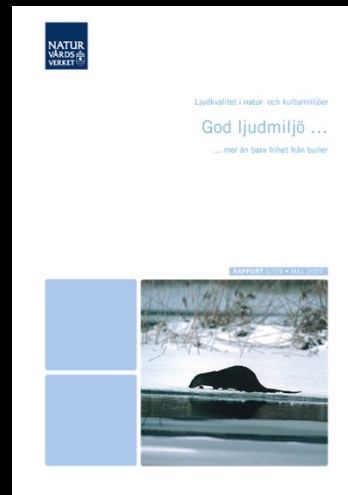
III. Erfarenheter från kommuner som kommit längre med frågan

IV. Avslutning: Trender, utmaningar och framåtblickar

Tysta områden

Kort historik och definitioner

Samverkansgruppen
Naturvårdsverket 2007

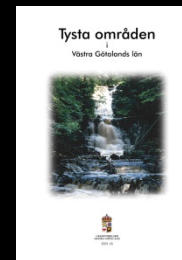
Kort historik

- Konceptet "Tysta områden" går att spåra till slutet på 1990-talet i Sverige och EU.

Det första EU-dokumentet att ta upp quiet areas är "Green paper" från 1996 (EC, 1996).

- Flera viktiga regionala initiativ i Sverige runt millennieskiftet 2000.

Ett av flera tidiga initiativ i Sverige: Tysta områden i Västra Götalands Län. 2001.

- Kallas även bl.a. "bullerfria områden" och i EU "quiet areas"

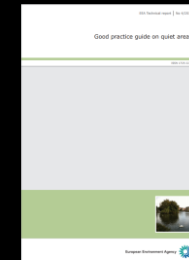
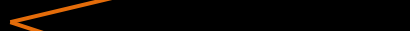
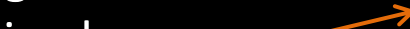
EU

- EUs medlemsstater är ålagda att kartlägga och skydda tysta områden sedan 2002 genom END-direktivet.

Direktiv från EU (END)
EU 2002/49/EC.

- Direktivet är dock vagt formulerat, vilket lätt till många olika tolkningar och tillämpningar. Viss vägledning har tillkommit på senare år.

Good practice guide on quiet areas EEA, 2014. Innehåller en kartläggning av hur medlemsstaterna arbetar med tysta områden.

- Det är fortfarande upp till respektive medlemsstats "competent authority" att utforma strategier.

Quiet areas in Europe EEA, 2016. Presenterar en metod för att kartlägga potentiellt tysta områden.

Definitioner

- *“a quiet area in an agglomeration' shall mean an area, delimited by the competent authority, for instance which is not exposed to a value of L_{den} or of another appropriate noise indicator greater than a certain value set by the Member State, from any noise source;”*. EU, 2002
- *“A quiet area in open country shall mean an area, delimited by the competent authority, that is undisturbed by noise from traffic, industry or recreational activities;”* EU, 2002
- De flesta initiativ i Sverige utgår från definitioner som utvecklades i en samverkansgrupp i början av 2000-talet och som publicerats av Naturvårdsverket 2007. Bygger på fem bullerklasser som spänner mellan 25-50 dBA.

God ljudmiljö –
mer än bara frihet
från buller 2007.
Samverkansgruppen/
Naturvårdsverket

Definitioner

- *“a quiet area in an agglomeration' shall mean an area, delimited by the **competent authority**, for instance which is not exposed to a value of Lden or of another appropriate noise indicator greater than a certain value set by the Member State, from any noise source;”*. EU, 2002
- *“A quiet area in open country shall mean an area, delimited by the **competent authority**, that is undisturbed by noise from traffic, industry or recreational activities;”* EU, 2002
- De flesta initiativ i Sverige utgår från definitioner som utvecklades i en samverkansgrupp i början av 2000-talet och som publicerats av Naturvårdsverket 2007. Bygger på fem bullerklasser som spänner mellan 25-50 dBA.

God ljudmiljö –
mer än bara frihet
från buller 2007.
Samverkansgruppen/
Naturvårdsverket

Presentationens upplägg

I. Tysta områden: Kort historik och definitioner

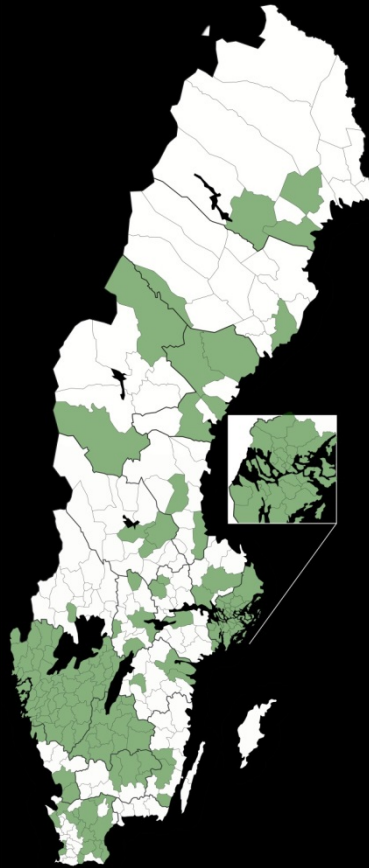
II. Kartläggning av initiativ i Sverige

III. Erfarenheter från kommuner som kommit längre med frågan

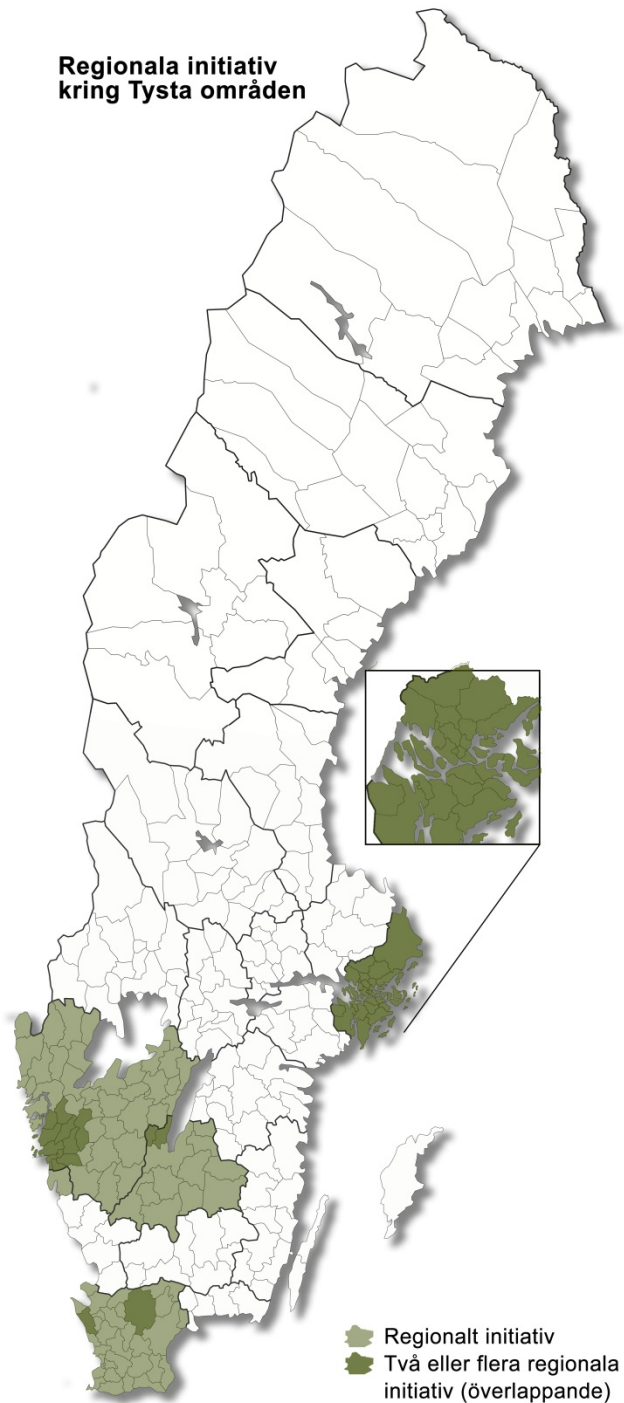
IV. Avslutning: Trender, utmaningar och framåtblickar

II

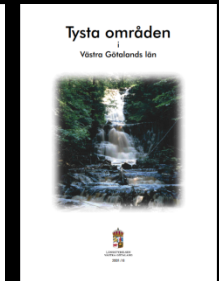
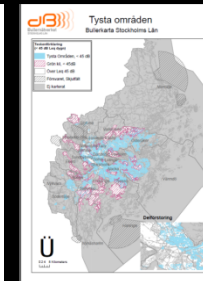
Kartläggning av initiativ i Sverige

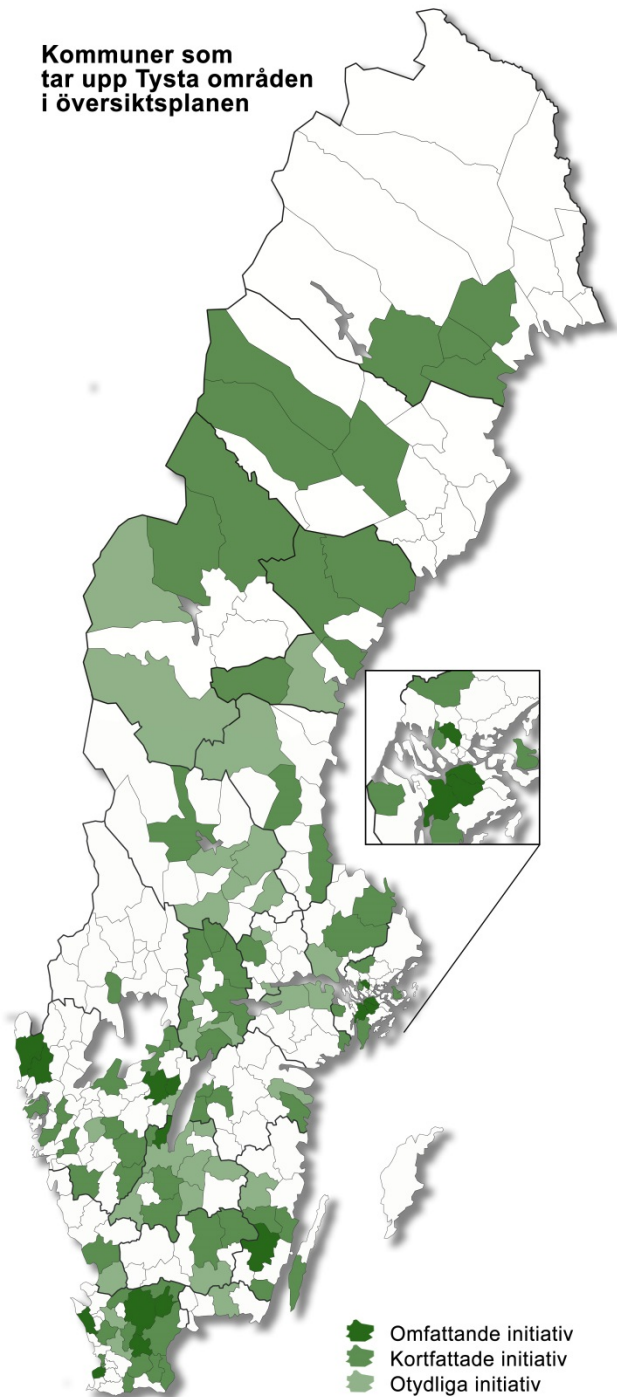
Regionala initiativ kring Tysta områden

Regionala initiativ Jönköpings, Skånes, Stockholms och Västra Götalands län, GR

Kommuner som tar upp Tysta områden i översiktsplanen

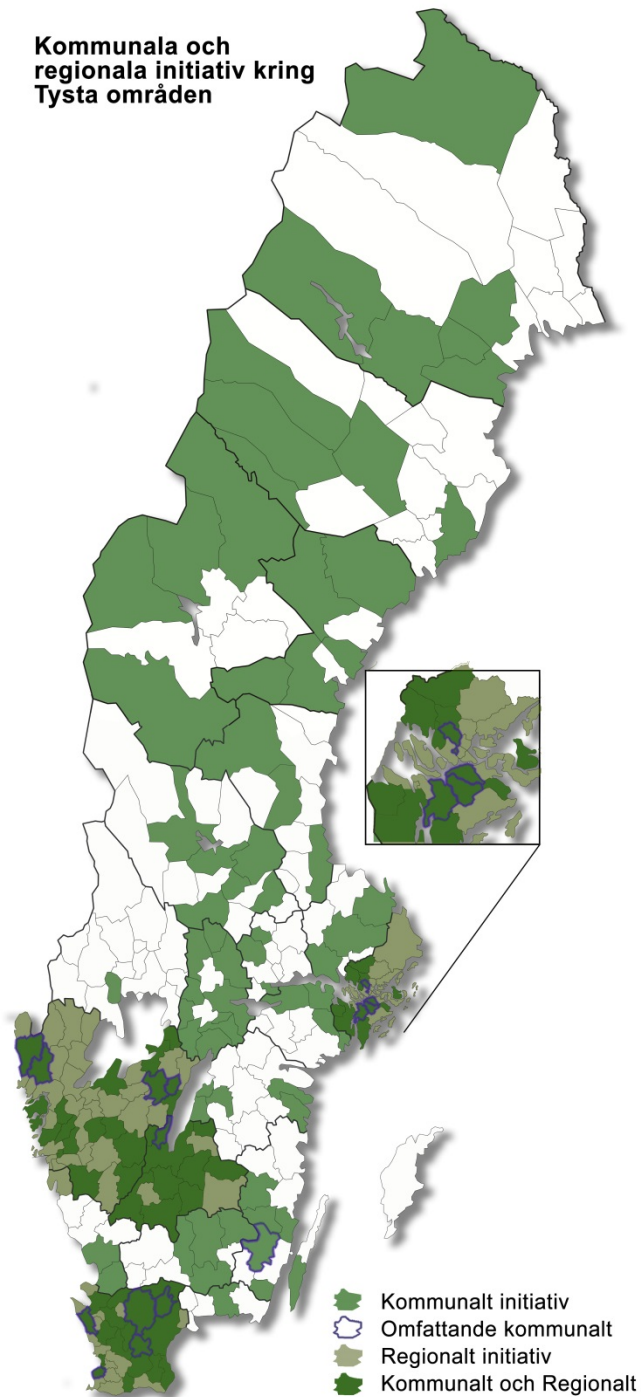

Kommuner som tar upp tysta områden i ÖP

- 118 kommuner tar upp tysta områden i sina gällande översiktsplaner (41%).
- De flesta är dock kortfattade eller otydliga.
- 16 kommuner bedöms ha kommit långt i sina arbeten med tysta områden:

Botkyrka, Habo, Helsingborg, Huddinge, Hässleholm, Hörby, Malmö, Munkedal, Nybro, Skövde, Sollentuna, Stockholm, Tanum, Tibro, Östra Göinge och Sundbyberg

Kommunala och
regionala initiativ kring
Tysta områden

Totalt

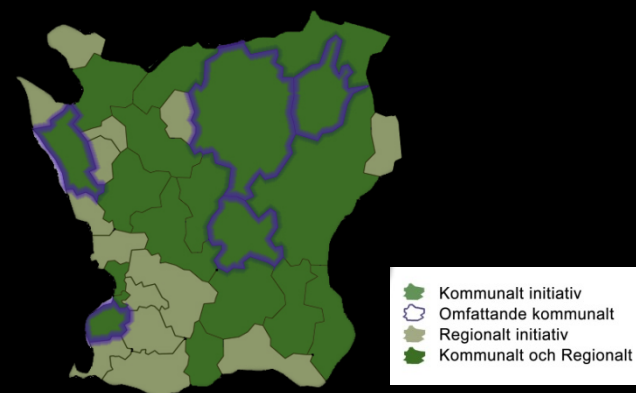
Totalt 190 kommuner har varit delaktiga i någon form av initiativ kring tysta områden.

Dvs – två tredjedelar av Sveriges kommuner

Hur ligger Skåne till?

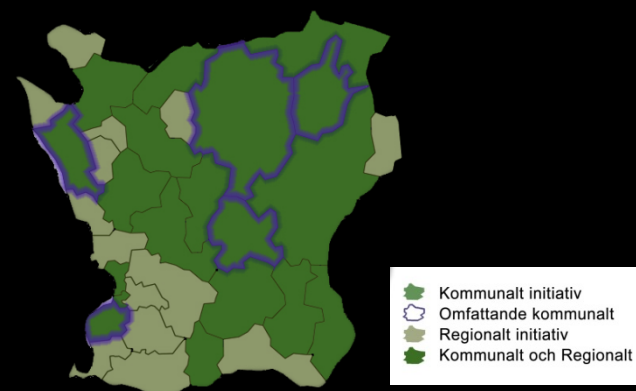
Hur ligger Skåne till?

- Fem av Skånes kommuner karakteriserades som "omfattande initiativ": Helsingborg, Hässleholm, Hörby, Malmö, Östra Göinge
- Skånes kommuner har generellt sett kommit längre än övriga landet.
- Indikerar att bullerproblematiken är större här. Särskilt västra Skåne har brist på tystnad.

Hur ligger Skåne till?

- Fem av Skånes kommuner karakteriserades som "omfattande initiativ": Helsingborg, Hässleholm, Hörby, Malmö, Östra Göinge
- Skånes kommuner har generellt sett kommit längre än övriga landet.
- Indikerar att bullerproblematiken är större här. Särskilt västra Skåne har brist på tystnad.

- Flera av de Skånska initiativen går att återkoppla till den regionala kartläggning som gjordes i samverkan mellan länsstyrelsen, dåvarande Vägverket samt två av kommunerna (Helsingborg och Hässleholm) 2003 och 2004.

Bullerfria områden i Skåne.
Vägverket och länsstyrelsen 2003

Vilka svenska kommuner jobbar då
inte med tysta områden?

Vilka svenska kommuner jobbar då inte med tysta områden?

- 22 glesbygdskommuner ser inte att det finns behov:

"Nej, det har vi inte alls arbetat med, Här är tyst och stilla"
Övertorneå

Vilka svenska kommuner jobbar då inte med tysta områden?

- 22 glesbygdskommuner ser inte att det finns behov:

"Nej, det har vi inte alls arbetat med, Här är tyst och stilla"

Övertorneå

- 59 kommuner har inte tagit tag i frågan/inte diskuterat:

"Ingen specifik fördjupning om tysta områden, helt enkelt eftersom kunskapen är bristfällig i nuläget."

Borås

"Nej, inte alls, E4/E20 och västra stambanan passerar rätt igenom kommunen"

Salem

Vilka svenska kommuner jobbar då inte med tysta områden?

- 22 glesbygdskommuner ser inte att det finns behov:

"Nej, det har vi inte alls arbetat med, Här är tyst och stilla"

Övertorneå

- 59 kommuner har inte tagit tag i frågan/inte diskuterat:

"Ingen specifik fördjupning om tysta områden, helt enkelt eftersom kunskapen är bristfällig i nuläget."

Borås

"Nej, inte alls, E4/E20 och västra stambanan passerar rätt igenom kommunen"

Salem

- 36 kommuner har inlett diskussioner eller just påbörjat arbete:

"Nej, men diskussioner finns om det ska med i den nya översiktplanen" Malå

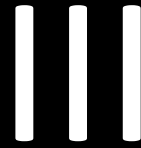
Presentationens upplägg

I. Tysta områden: Kort historik och definitioner

II. Kartläggning av initiativ i Sverige

III. Erfarenheter från kommuner som kommit längre med frågan

IV. Avslutning: Trender, utmaningar och framåtblickar

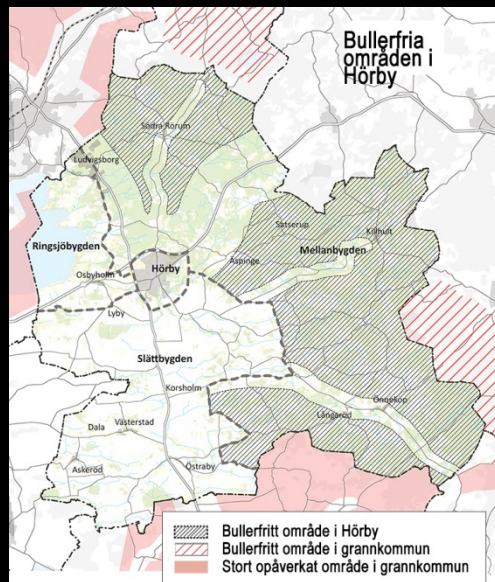
Erfarenheter från kommuner som kommit längre med frågan

Illustration: Ulf Bohman

Hörby

Gräsrotsinitiativ inspirerade till skydd av bullerfria områden

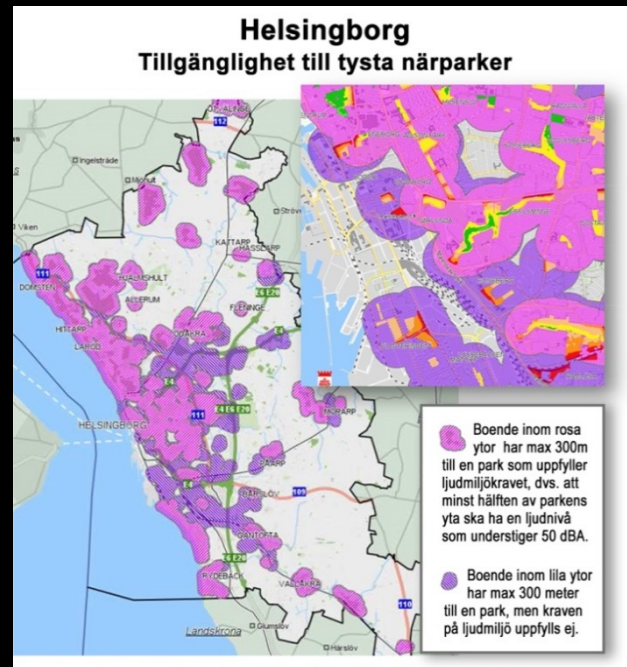

Källa: Hörbys ÖP 2030. Anpassad och förenklad.

- Allmänhetens engagemang spelade en viktig roll för processen.
- Bygger på regional kartläggning, 30 dBA.
- Knyter an till grannkommuners tysta områden.
- Utförlig beskrivning och skydd i ÖP, bla. hur områdena ska skyddas.

Helsingborg

Tillgänglig tystnad i staden

Källa: Helsingborgs åtgärdsprogram för buller, 2014. Anpassad.

- Distribution av urbana "tysta närparker"
- Målet är att boende ska ha max 300m till närpark där hälften av ytan understiger 50dbA.
- Intressant metod för att främja en varierad ljudmiljö.

Malmö

Återkommande mätningar och "tyst rum" i urban miljö

Foto: Gunnar Cerwén

- Återkommande mätningar av tysta områden, fyra ggr sedan 1998.
- Mätningarna visar på att det finns problem med störningar i områdena.
- Uppbyggt tyst rum på försök.

Guide till tystnaden

Tillgängliggörande i Stockholmsområdet

Foto/illustrationer: Ulf Bohman och miljöförvaltningen, Stockholms stad.

- Har kommit längst med tillgängliggörande och marknadsföring i Sverige.
- Finns i Sollentuna, Sundbyberg och Stockholms kommun.
- Digital information i Google maps och på hemsidor.
- Skyltar och kartor i naturen.

Presentationens upplägg

I. Tysta områden: Kort historik och definitioner

II. Kartläggning av initiativ i Sverige

III. Erfarenheter från kommuner som kommit längre med frågan

IV. Avslutning: Trender, utmaningar och framåtblickar

IV

Avslutning

Trender, utmaningar och framåtblickar

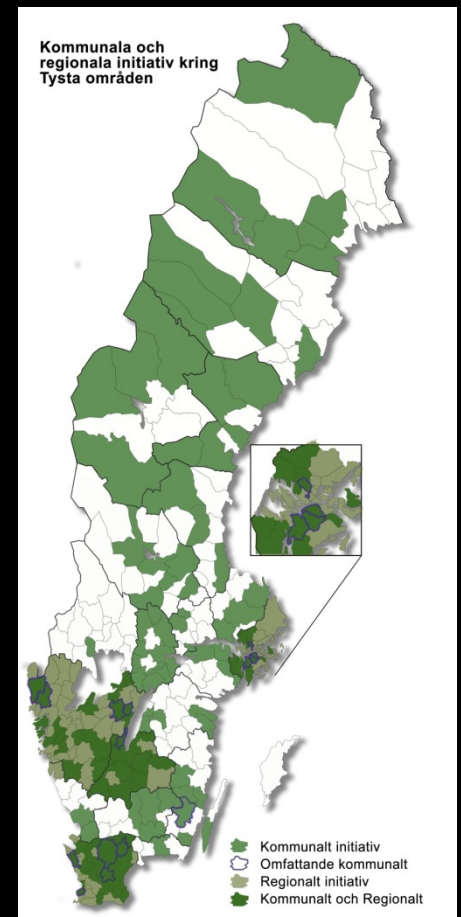
Källa: Quiet areas in Europe EEA, 2016.

Det finns ett stort intresse för tysta områden i Sverige

- Minst 2/3 av landets kommuner har uppmärksammat frågan, antingen genom eget initiativ eller regional kartläggning.
- Färre kommuner har kommit långt med frågan. Totalt 16 stycken pekas ut i studien.
- Stort medialt intresse.

Exempel på medialt intresse.

Tillvägagångssätten varierar

- Inte nödvändigtvis ett problem, eftersom olika situationer ställer olika krav.
- Mångfalden kan dock upplevas som förvirrande.
- En översikt över de metoder som finns ges i projektets slutrapport. Det finns också en motsvarande rapport på EU-nivå.
- Det saknas en oberoende utvärdering av de metoder som finns.

Tysta områden i Sverige. Slutrapport 2018.

Good practice guide on quiet areas EEA, 2014

Förväxlingsrisk

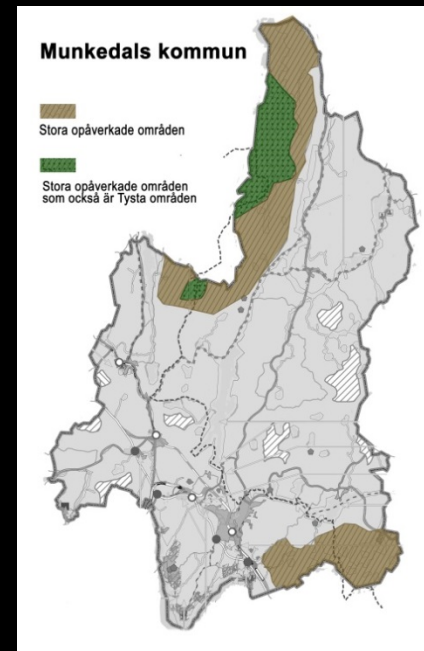
Tysta områden och närbesläktade planeringsbegrepp

- Tysta områden ligger nära flera andra planeringsbegrepp, som "stora opåverkade områden", "naturreservat", "strålningsfria områden" samt "grönstrukturplanering", "hänsynsområden" och "friluftsområden".
- Ibland antas att sådana områden också är tysta, men så är långt ifrån alltid fallet.

"Stora delar av kommunen skyddade (naturreservat etc) som gör att de förmodligen är att betrakta som tysta"

Åre

Munkedal har löst förväxlingsproblematiken genom att ha två typer av stora opåverkade områden, med och utan "tystnad"
Munkedals öP 14.

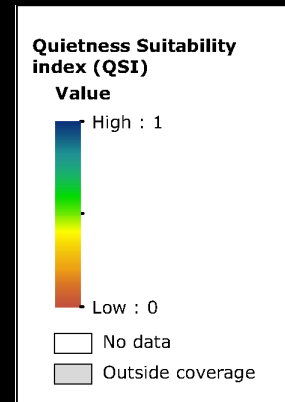
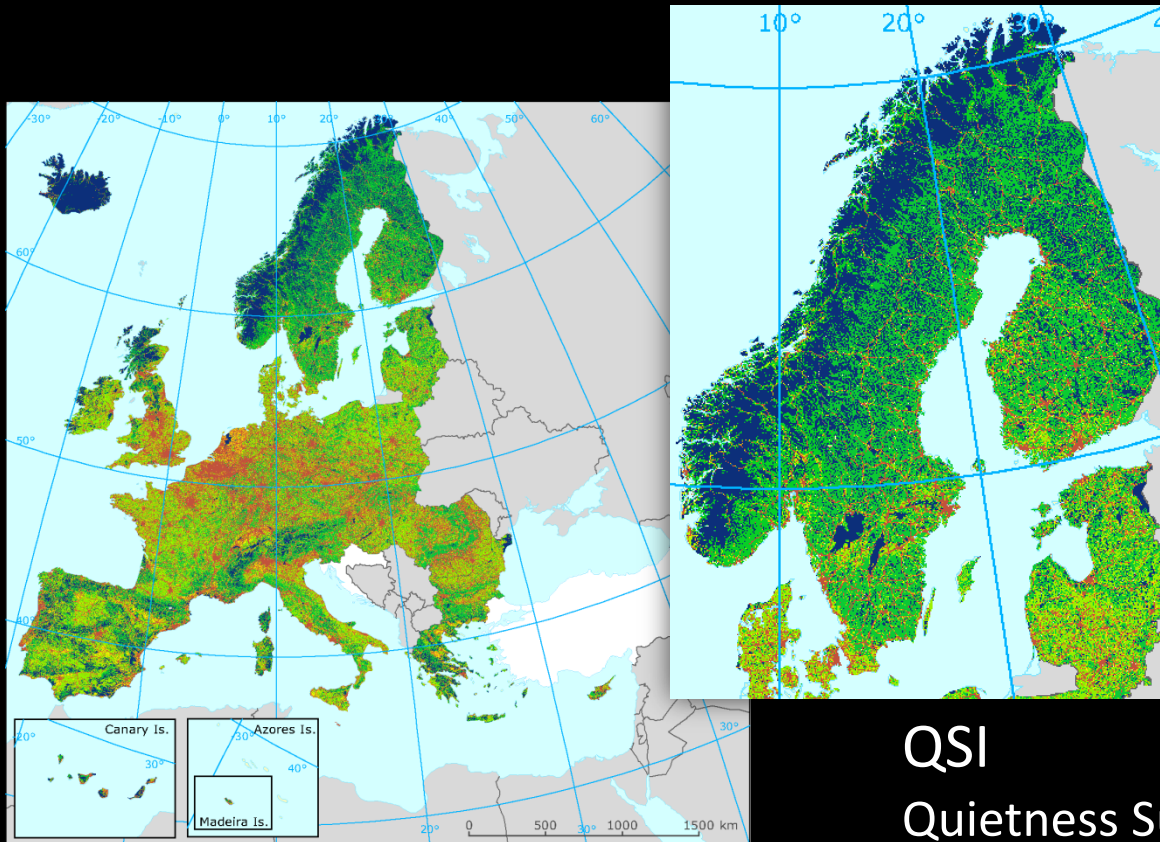
Utvecklingspotential

- Mycket energi har lagts på att kartlägga tysta områden.
- Det finns mycket mer att göra kring upprätthållande, tillgängliggörande och marknadsföring.
- Exempel på upprätthållande: Motorbåtsförbud (tex. Umeå) Skoterreglering Härjedalen, Vindkraftsbegränsning med stöd i ÖP (Nybro).
- Exempel på tillgängliggörande och marknadsföring: Främst "Guide till tystnaden" som arbetat aktivt med detta. Se också "Tranquility trail" i Storbritannien.

Potential för tysta områden enligt EU

- Internationellt sett ligger hela Norden bra till.
- Skåne har ett strategiskt läge för "tyst turism"
- Men tystnaden börjar bli en bristvara.
- Tystnad och rofylldhet har ekonomiska värden.

Skåne

QSI

Quietness Suitability Index

Baseras på ljudnivå och landskapskaraktär

Tack för uppmärksamheten

Tysta områden i Sverige

Erfarenheter från en studie av Sveriges kommuner

Ljudmiljöcentrum
vid Lunds Universitet
www.ljudcentrum.lu.se

LUNDS
UNIVERSITET

Skånes Miljö- och hälsoskyddsförbund: Temadag om buller 22 oktober
Gunnar Cerwén, landskapsarkitekt, PhD, Aoyama Gakuin University, Tokyo / SLU Alnarp